

17 noiembrie 2020

DECLARAȚIE

POZIȚIA COALIȚIEI CIVICE PENTRU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE FAȚĂ DE ALEGERILE PREZIDENȚIALE 2020

Coaliția civică pentru Alegeri Libere și Corecte **apreciază drept parțial corecte și parțial libere alegerile prezidențiale din 1 și 15 noiembrie 2020.** Aprecierea este făcută prin prisma gradului de respectare a principiilor pentru alegeri libere și corecte stabilite în tratatele și convențiile internaționale privind drepturile civile și politice și în Codul bunelor practici în materie electorală a Comisiei de la Veneția și se bazează pe constatările Coaliției dinaintea alegerilor din 1 noiembrie 2020 și pe observațiile privind campania electorală după primul tur de scrutin și cele două zile de alegeri:

Imposibilitatea mai multor alegători de a-și exercita dreptul de vot

În ambele tururi de scrutin mai mulți alegători nu au putut să-și exercite dreptul de vot la unele secții de votare deschise în străinătate. Pe 1 noiembrie, acest fapt s-a datorat capacității reduse ale secțiilor de votare de a deservi un număr mare de alegători, în pofida prelungirii programului de votare. După primul tur al alegerilor, Comisia Electorală Centrală (CEC) și Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene au depus eforturi pentru a înlătura neajunsurile organizaționale de la primul tur, prin identificarea unor locații mai spațioase pentru unele secții de votare, majorarea numărului de personal tehnic și echipament. Totuși, și în turul al doilea de scrutin, numeroși cetățeni nu au putut să voteze ca urmare a epuizării buletinelor de vot.

Campanie electorală marcată de un discurs negativ, falsuri și mesaje instigatoare la ură și violență

Pe parcursul campaniei au fost observate numeroase cazuri de utilizare a discursului de ură, instigare la discriminare și a mesajelor sexiste de către candidați, politicieni, lideri de opinie, jurnaliști și cetățeni. Discursul negativ a căpătat amploare după primul tur de scrutin, primordial împotriva candidatei Maia Sandu, fiind acompaniat de distribuirea mesajelor și materialelor cu conținut fals și defăimător.

Numărul mare de incidente electorale în ziua alegerilor

În ziua alegerilor observatorii Promo-LEX au raportat un număr ridicat de cazuri privind încălcarea secretului votului, nerespectarea condițiilor sanitar-epidemiologice, dar și de transportare organizată a alegătorilor. Majoritatea cazurilor de transportare organizată au avut loc în secțiile de votare constituite pentru alegătorii din regiunea transnistreană. Suplimentar, observatorii au raportat și cazuri credibile în care alegătorii din regiunea transnistreană au recunoscut că au fost recompensați pentru exercitarea dreptului de vot.

Cazuri de obstrucționare a activității de observare și de intimidare a observatorilor

Misiunea de observare a alegerilor Promo-LEX a raportat tentative de intimidare a observatorilor săi imediat după primul tur al alegerilor, când aceștia erau telefonați, aparent din partea poliției, și li se solicita oferirea de informații detaliate doar despre unele incidente semnalate. Misiunea califică aceste situații drept justiție selectivă și tentative organizate de a intimida observatorii naționali în contextul turului doi de scrutin. Incidente izolate de intimidare a observatorilor de către poliție și funcționari electorali au avut loc și în turul doi de scrutin. În ambele tururi de scrutin, au fost raportate cazuri de obstrucționare a activității observatorilor.

Utilizarea resurselor administrative în campania electorală

Observatorii Promo-LEX au identificat multiple cazuri de utilizare a resurselor administrative. Majoritatea dintre ele se referă la asumarea meritelor pentru activități efectuate pe bani publici, dar și implicarea funcționarilor publici în activități de agitație electorală în timpul orelor de lucru sau în perioada concediilor solicitate pe durata campaniei electorale. Igor Dodon este candidatul în folosul căruia cel mai des au fost utilizate resursele administrative. Au fost atestate numeroase cazuri când reprezentanți ai PSRM, partidul care nu și-a desemnat candidat la alegerile prezidențiale, au participat în campania candidatului Igor Dodon.

Litigii și contestații electorale nesoluționate

Majoritatea litigiilor electorale, unele dintre ele fiind încălcări evidente ale legislației electorale, nu au avut finalitate, iar contestațiile depuse în fața organelor electorale și instanțele de judecată nu au fost examinate în fond, fiind tergiversate sau declarate inadmisibile. Omisiunea Parlamentului de a ajusta prevederile Codului electoral privind depunerea, examinarea și soluționarea contestațiilor electorale la prevederile Codului administrativ, a dus la situația că actorii procesului electoral au fost limitați în dreptul de contestare a acțiunilor contracandidaților săi și practic privați de dreptul la un recurs efectiv. Omisiunea CEC de a examina în fond litigiul privind tipărirea la o instituție publică a ziarelor de campanie a candidatului Igor Dodon, cu semne evidente de încălcare a legislației electorale este regretabilă și ridică semne de întrebare rezonabile privind independența politică a membrilor.

Finanțarea campaniei electorale rămâne puțin transparentă

Niciun grup de inițiativă sau concurent electoral nu a raportat cheltuieli pentru activitatea colectorilor de semnături, agitatorilor și voluntarilor, dar nici nu declară serviciile acestora drept donații materiale. Potrivit estimărilor Promo-LEX, candidații care nu au fost înregistrați împreună cu concurenții electorali nu au reflectat cheltuieli de campanie estimate la peste 6 ml. de lei.

Mass-media a reflectat într-un mod dezechilibrat campania electorală, fără a informa publicul despre procedurile de vot

Cu unele excepții, mass-media TV și online a avut un comportament părtinitor în campania electorală, a reflectat într-un mod dezechilibrat concurenții electorali, promovând și un puternic dezechilibru de gen, și nu a asigurat informarea complexă a publicului despre procesul electoral și procedurile de vot.

Doar două posturi TV din cele zece monitorizate de CALC au prezentat într-un mod relativ echilibrat și neutru concurenții electorali. Trei posturi TV au făcut partizanat masiv în favoarea unui candidat, iar restul au avut o politică editorială ușor dezechilibrată în favoarea sau defavoarea unor concurenți electorali. Consiliul Audiovizualului (CA), autoritatea de reglementare în audiovizual, nu a luat decizii adecvate și prompte pentru a asigura reflectarea corectă și echidistantă a candidaților de către toți radiodifuzorii. În contrast cu primul tur de scrutin, când CA a atenționat verbal radiodifuzorii care au admis abateri de la legislație, în turul doi CA a aplicat amenzi pentru majoritatea posturilor TV monitorizate, fără a ține cont de gravitatea încălcărilor. Deși a avut o atitudine echilibrată pe durata campaniei electorale, la dezbaterile dinaintea turului doi de scrutin, postul public de televiziune Moldova 1 a schimbat regulile dezbaterii în favoarea candidatului Igor Dodon.

Majoritatea celor 12 redacții online monitorizate de CALC și-au manifestat deschis simpatiile electorale printr-un comportament editorial părtinitor și prezentare dezechilibrată a concurenților electorali. Pe parcursul campaniei electorale, dar în special în perioada dintre cele două tururi ale scrutinului, câteva portaluri afiliate PSRM au desfășurat o campanie concertată de discreditare, etichetare și plasare în context negativ a candidatei PAS Maia Sandu, distribuind știri false și denigratoare, opinii tendențioase cu atacuri la persoană, insinuări, titluri și formulări sexiste, exprimări care incită la ură și discriminare. În același timp, candidatul independent, susținut de PSRM, Igor Dodon, a fost promovat masiv și plasat preponderent în context pozitiv. Cele mai multe surse media online au neglijat normele deontologiei jurnalistice, publicând materiale insuficient documentate, fără o distincție clară dintre fapte și opinii și fără a oferi dreptul la replică.

Campanie de discreditare a organizațiilor neguvernamentale

Campania electorală a fost marcată de un atac fără precedent asupra organizațiilor neguvernamentale, care a urmărit discreditarea, pe bază de falsuri și acuzații defăimătoare a societății civile în ansamblul ei, dintre care ținta predilectă au fost organizațiile care lucrează cu precădere în domeniul monitorizării procesului electoral, a apărării drepturilor omului și în cele ale reformei justiției, combaterii corupției, libertății presei, domeniul social și medical etc. Campania de denigrare lansată de către un deputat al Partidului Socialiștilor din Republica Moldova și preluată de mass media afiliată PSRM a continuat pe toată durata campaniei electorale.

Discriminarea persoanelor cu dizabilități

Persoanele cu dizabilități s-au confruntat cu bariere de accesibilitate fizică și informațională. Peste 70% din secțiile de votare sunt inaccesibile pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, iar numărul secțiilor de votare accesibile sunt sub 1%. Cu excepția unui singur concurent electoral, care a publicat platforma electorală în sistem Braille, nu au fost elaborate și difuzat materiale în formate accesibile pentru persoane cu dizabilități. Persoanele cu dizabilități intelectuale și psiho-sociale din instituțiile rezidențiale, unde în contextul situației epidemiologice a fost stabilit regimul de carantină și restricționate contactele cu membrii familiei, nu au avut acces la informații cu caracter electoral.

Cadrul legal electoral lacunar și cu prevederi problematice

Legislația electorală aplicată la aceste alegeri nu a fost îmbunătățită în corespundere cu adresele Curții Constituționale din 2016 și recomandările misiunilor naționale de observare a alegerilor, ale OSCE/ODIHR și ale Comisiei de la Veneția. Mai multe prevederi problematice privind sancționarea transportării organizate a alegătorilor, a discursului de ură și instigare la discriminare, implicării cultelor religioase în campania electorală, dar și cele privind aplicarea mecanismului de soluționare a contestațiilor și litigiilor electorale au rămas nesoluționate de Parlament, lucru care a dus la menținerea acestor tipuri de incidente electorale, în unele cazuri și la creșterea numărului de incidente la alegerile prezidențiale din 2020.

Campania electorală s-a desfășurat cu ignorarea măsurilor de prevenire COVID-19

CEC a întreprins măsuri constante de a asigura desfășurarea în condiții sigure a campaniei electorale și a procesului de votare, prin procurarea de măști, mănuși și dezinfectat pentru funcționarii electorali și alegători. Totodată, în ziua alegerilor mai mulți funcționari electorali au ignorat cerințele privind măsurile de protecție în context pandemic, la fel ca și mai mulți concurenți electorali și staff-urile lor electorale în cadrul activităților de campanie. Prin nerespectarea măsurilor anti-Covid-19 impuse de către Comisia Națională Extraordinară în Sănătate Publică, concurenții electorali au dat dovadă de iresponsabilitate și lipsă de respect față de alegători, au promovat modele de comportament sfidător față de măsurile întreprinse de autorități în combaterea infecției Covid-19 și au generat riscuri suplimentare de răspândire a infecției în rândul populației.

Participarea diferențiată a tinerilor la vot

Tinerii stabiliți peste hotarele țării au înregistrat un record absolut de prezență la urnele de votare, în comparație cu prezența redusă la vot a tinerilor din țară. Acest lucru se datorează cadrului legal nefavorabil pentru exercitarea dreptului la vot și anume a cerințelor de votare la locul de reședință/domiciliu, dar și abordării superficiale de către candidați a necesităților tinerilor, care de cele mai dese ori sunt implicați în campanii pe post de voluntari, inclusiv tinerii sub 18 ani.

www.alegeliber.md - **Coalitia civică pentru Alegeri Libere și Corecte** este o entitate permanentă, benevolă, constituită din 34 organizații obștești din Republica Moldova cu scopul de a contribui la dezvoltarea democrației în Republica Moldova prin promovarea și desfășurarea alegerilor libere și corecte în conformitate cu standardele ODIHR (OSCE), ale Consiliului Europei și a instituțiilor specializate afiliate acestuia.